

“ԹՈՂ ՏՈՒՒՔ ՄԱՆԻ ՏՂՈՅԸ ՈՐ ԻՆՏԻ ԳԱՆ.” ԳՈՒԿ. ԺԸ. 16.

ՀԱՏՈՐ ԻԵ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՅՈՒՆԻՍ 1, 1896

ԹԻՒ 6

ԱՍՐ ԳԵՏԻՆ ՋՐՎԷԹԸ ՀԱՆՏԻՔԻ ՄԷՋ
Այս պատկերը կը ներկայացնէ այն
գերազանցապէս շքեղ տեսարաննե-
րէն մին որուն քովէն կ'անցնինք երբ
Ջուլիցերիոյ մէջ կը ճամբորդենք:

Բնութիւնը կարծես մեծ ճիգ թա-
փած է դարերէ հետէ շատ մը տար-
օրինակ և զարմանալի տեսարաններ
պատրաստելու համար, որոնցմով մար-
դուս աչքերը զուարճանան, կամ, մա-
նաւանդ, Աստուած ուղած է բնու-
թեան միջոցաւ տպաւորել մարդուս
վրայ իր փառաւոր կարողութիւնը և
գեղեցկութիւնը: Ո՞վ կարող է անց-
նիլ Ալպեան լեռներէն և տեսնել հոս
փոթորիկէ մաշած ժայռ մը, հոն երկ-
րաշարժէ դուրս ցցուած լեռան կա-
տար մը, անդին՝ դարձեալ վտակներ
որ անսանձ կը վազեն ժայռերուն մէ-
ջէն. և դարձեալ այն սառնեղէն ծո-
վերը որ կամաց կամաց լեռներուն կո-
ղերէն վար կը սահին, և չգովաբանել
զԱստուած իր մեծ զօրութեան և կա-
րողութեան համար:

Ասր գետը կը վազէ նեղ ջրանցի
մը մէջէն, զոր անցեալ դարերուն մի-
ջոցին կարծր ժայռերուն մէջ փորած է
իրեն համար:

Նմանապէս մարդիկ շարունակ և
անընդհատ ջանքով կը կատարեն մեծ
գործերը կեանքին ամէն մէկ շրջանին
մէջ: Պէտք չէ որ միտք պահենք այս
բաները, սիրելի ծաղկահասակ բարե-
կամներ, և երբեք չխախտինք և
չճանճրանանք մինչև որ գլուխ հանենք
արժանաւոր գործ մը:

Այս պատկերին մէջ կը տեսնենք
Ասրը որ կ'ելլէ իր նեղ ջրանցքէն և
ժայռի մը վրայէն յանկարծ կը դա-
հավիժի 200 ոտք խոր մութ պատառ-
ուածի մը մէջ: Ուրիշ հոսանք մը, Ար-
լէնպախ, հեղեղատի՛ն գիմացի կողմէն
կ'իջնէ, և ոստիւն մը շրնէ, և երկու

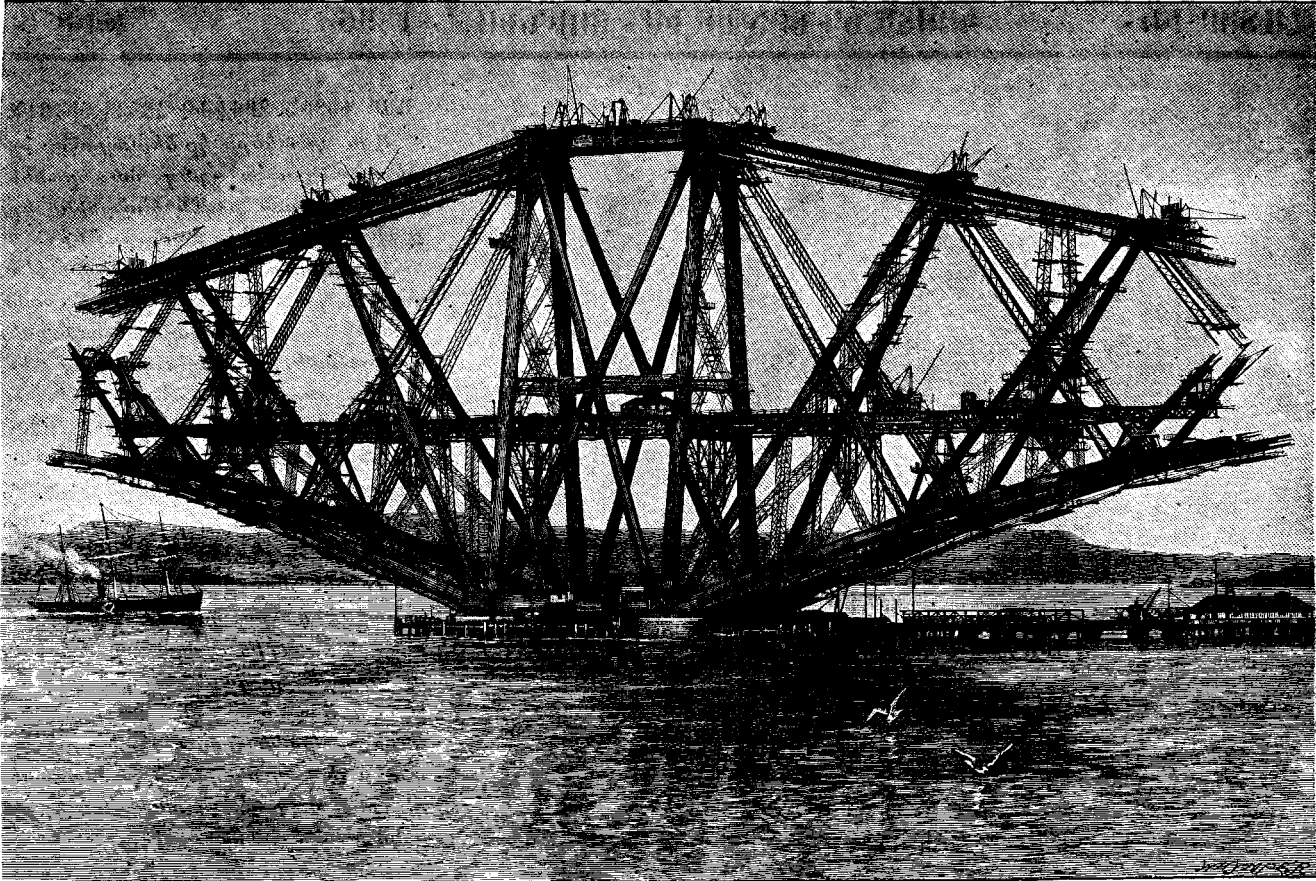
հասանքներուն շուրերը իրարու կը միանան :

Իջնող հասանքներուն շառաչիւնը և կատաղութիւնը , շրջակայ տեսարաններուն վայրի գեղեցկութիւնը , շնչիւնները հովին որ կ'անցնի նեղ կիրճէն և իր առջևէն կը քչէ կը տանի ամպերը , և ծիրանի դօտին որ ջրվէժներուն վրայ կը տարածուի , ասոնք ամէնը միանալով տեսարանին հաղուազիւտ շքեղութիւն մը կու տան :

Այս փորձիկ երկիրը , Զուիցերիա , կ'արժէ որ ուսումնասիրութեան ա-

նկարագրութիւն մը կ'ընէ շաբաթական Աւտոֆոթի 20 թիւին մէջ) : Կամուրջին շինութիւնը եօթը տարի տևեց , ծախք եղաւ 2,500,000 Մնգղ. օսկի . և ամբողջ երկայնութիւնը մէկուկէս միլիոնէն աւելի է : Պէտք չէ որ կարծէք թէ այս կամուրջը խորտակուած է , այլ մաս մաս շինուեցաւ , և յետոյ մասերը իրար բերուեցան , միացան : Այս տեսակ կամուրջը կը կոչուի ֆուֆֆէլէք , և Ֆորթհի կամուրջին մէջ երեք ֆուֆֆէլէք կայ , որոնց մէկը կը ցուցուի հոս : Նախ քարէ կամարակաշները շինուե-

ատր վրայ պողպատէ ֆուֆֆէլէքը շինուեցաւ : Սա 680 ակն ոտք կ'երկնայ երկու կողմը , և երկու կողմերը մի և նոյն ծանրութիւնն ունենալով կը հաւասարակշուեն իրար : Միւսներն ալ ճիշդ նոյն կերպով շինուեցան քարէ և շաղախէ կամարակաշներու վրայ . յետոյ երկու երկու իրարու կցուեցան 250 ակն ոտք երկայնութեամբ հեծաններով : Այս կերպով կը ձևանար կամար մը որ պիտի կրէր ամբաւ ծանրութիւն մը : Ճամբան , ուրկէ երկաթուղւոյ կառուարմբերը կ'երթան կու գան , հո-

ՖՈՐՏԻ ԿԱՄՈՒՐՋ

ուարկայ ըլլայ ինչպէս իր տեսարաններուն գեղեցկութեանը՝ նոյնպէս ուրիշ սրտածառներու համար ալ : Զուիցերիոյ մէջ կառքի ճամբաները ամենէն նշանաւորներն են աշխարհիս մէջ : Բարձրը շինուած են անոնք ժայռուտ բլուրներու մէջերը և կ'անցնին հովիտներէն : Բնակիչները շատ յառաջ գացած են մտքով և կրթութիւնով : Զուիցերացիք շատ կրօնասէր ժողովուրդ են , և ճշմարիտ սիրով կը սիրեն իրենց փորձիկ Հանրապետութիւնը :

ՖՈՐՏԻ ԿԱՄՈՒՐՋ

Այս պատկերը կը ցուցնէ Էտինպուրկի մօտ մէկ մասը Ֆորթհի կամուրջին (որուն վրայով Թիւրքիոյ մը շատ լաւ

ցան շատ խոր հիմերու վրայ , Գործաւորները շուրին տակը աշխատեցան շուր չանցընող վանդակներու մէջ , և փորեցին փորեցին մինչև որ 88 ոտք խորիջան շուրին մակերեսէն վար : Այս խորութեան վրայ գաղափար մը կրնաք ստանալ այսպէս : Եթէ տասներկուք երկայնահասակ մարդիկ իրարու գլուխներու վրայ կանգնելով սիւն մը ձևացընէին և ամենէն վարի մարդը հիմին ոտքը կայնէր , ամենէն վերի մարդուն գլուխը հազիւ կը հասնէր շուրին երեսը : Այս խորութենէն սկսելով քարէ և շաղախէ պինդ և հաստատուն կամարակալ մը շինուեցաւ որ քիչ մը վեր կը բարձրանար շուրին մակերեսէն , և

րիզոնական ուղղութիւն ունեցող մասն է կամուրջին յատակին և գաղաթին մէջտեղը : Կամարին կեդրոնը շուրէն 150 ոտք բարձր է , ուստի ամենէն բարձր կայմ ունեցող նաւերը կրնան անցնիլ անոր ներքևէն :

ՀԱՐԻՐ ՏԱՐԻ ԵՏՔԸ

Գէորդ հոգս չէ կ'ըսէր խորհելով թէ ինչ որ պիտի պատահէր հարիւր տարի ետքը՝ նոյնը պիտի պատահէ ինչ որ ալ ընէ : Եւ եգիպտացորենի հասկմը՝ վրան մնացած բաւական հատիկներով մէկտեղ նետեց մաքրուած հասկերու սնտուկին մէջ : Օննիկ լուրջ և անհանգիստ կ'երևնար , բայց իրեն դժուար կու գար տեսնել Գէորդի ա-

րազ արագ գործելը . և ուստի կէս մաքրուած հասկ մը նետեց սնտուկին մէջ : Գիշ ատենէն մեծ հայրը ներս մտաւ , և տղաքն ըսին թէ եգիպտացորենէ կարկանդակ պիտի ուտեն լցնողեան տօնին : Օննիկ կարմրեցաւ և իր յանցանքը զգաց երբ տեսաւ որ մեծ հայրը կը ժպտէր՝ տակաւին իրենց վրայ եգիպտացորենի հատիկներ պարունակող հասկերուն նայելով : «Կարապետը կը ճանչնա՞ք ,» ըսաւ : «Ս, յո ,» պատասխանեցին տղաքը : «Ես անոր մեծ հայրին հայրը կը ճանչնայի ,» ըսաւ մեծ հայրը : Տղաքը երկուքն ալ ընդմիջեցին եգիպտացորեն վար տալու աշխատութիւնը , և մեծ հայրին վրայ տնկեցին իրենց աչքերը : Գէորգ ինքնիրեն հաշուեց և ըսաւ , «Չորս սերունդ .» «Ս, յո ,» ըսաւ մեծ հայրը ժրպտելով «տարօրինակ մարդ մըն էր Կարապետի մեծ հայրին հայրը : Սովորութիւն ունէր ըսելու , «Ամէն բան մի և նոյն պիտի ըլլայ հարիւր տարիէն :» Չայս կ'ըսէր երբ այրը կ'աւրուէր ամբարանոցին բոլորաբար , մինչ իր արտերը մեծ պէտք ունէին անոր : Չիին հինգամ կազմածը (բազմ) չէր նորագեր , կենդանին սանձարձակ կը վազէր կամ կը փախէր , ինք վրայէն վար իյնալով ոտքը կը կտորէր և բոլոր ձմեռը բժշկի պէտք կ'ունենար : Նաև , հոգ չէր տաներ իր տղին—Կարապետի մեծ հօրը Գաւիթի— և Գաւիթ չար ընկերներու յարելով ինքզինք խմտուքի տուաւ , և երբ ձիէն ինկաւ , վիզը կտորեցաւ : Կարապետի հայրը Գասպար , աշխոյժ և արթուն մէկը պիտի ըլլար , բայց այնչափ պարտք դիզուած էր , ագարակը այնչափ աւրուած էր որ խեղճ Գասպարը մեռաւ չարաչար աշխատութենէ և յուսահատութենէ , և Կարապետ փոխանակ ընտիր դիրք մը ժառանգելու , որ կարելի էր , ժառանգած էր քայքայուած ագարակ մը , և կը վախնամ թէ նաև իր մեծ հայրին հօրը թող և անփոյթ բնաւորութիւնը : Հարիւր տարի առաջ ինչ որ Կարապետի մեծ հօրը հայրը ըրած է կամ ըրած չէ , մեծ ներգործութիւն ունեցած է Կարապետի վրայ :»

«Կը տեսնէք որ ,» ըսաւ մեծ հայրը : «բանը այն չէր որ անոր մեծ հօր հայրը ըրած չէր այս ինչ մասնաւոր գործը , այլ բանը գործ չընելու ունակութիւնն էր : Եթէ մարդ կը թողու որ այս օրը անցնի գործ մը չկատարած , հաւանորէն վաղն ալ պիտի չկատարէ այդ գործը . և այսպէս իր գէշ օրինակով կ'աւրէ բոլորաբար գտնուողները :

Պզտիկ աղուէններն են որ չարիքներ կը գործեն :»
 Ճաշէն ետքը խանութ դնաց մեծ հայրը , նայեցաւ եգիպտացորենի հասկերուն վրայ և նորէն ժպտեցաւ : Եգիպտացորենի հատիկ մը անգամ չէր տեսնուեր անոնց վրայ : «Գիտէի որ այդ տղաքը խելացի և արթուն են ,» ըսաւ ինքնիրեն :

Իսկ Ֆրոյլը սուրված էր խաղալ երկու սրունքներուն վրայ : Երբուկ չար կին մը տեսնելով թէ անցորդ բազմութիւնը շատ ստակ կը նետէր քաղցրածայն փոքրիկ իտալուհիին , իր տունը առաւ աղջիկը , հետը բնակելու համար : Այս պառաւը աղէկ չէր վարուեր Մարչիթայի հետ , բայց անոր կու տար կերակուր և պատսպարան ստակին դէմ զոր Մարչիթա և

ՄԱՐՉԻԹԱ

Ինքմ ձեզի պատմութիւն մը զոր այս պատկերը կը յիշեցնէ ինծի : Պատմութիւնն է իտալացի փոքրիկ աղջկան մը զոր բաղդին անիւր Ամերիկեան քաղաքի մը փողոցները նետեց : Իր միակ բարեկամը և ընկերն էր փոքրիկ ճերմակ շուն մը Ֆրոյլը անուն : Մարչիթա , վասն զի այս էր փոքրիկ աղջկան անունը , շատ քաղցր կ'երգէր :

անոր շունը կը շահէին երգելով և խաղալով : Երբ աղջիկը դիշեր ատեն տունը կը դառնար առանց ստակ բերելու , պառաւը գէշ կը վարուէր հետը և կերակուր չտուած անկողին կը դրկէր զանիկա :
 Երբ ձմեռը եկաւ , դժբաղդ եղաւ Մարչիթա , վասն զի փողոցէն աճապարանօք վաղող բաղմութիւնը չէր ուզեր կայնիլ ցուրտ հովին դէմ և ձիւնին տակը , շան մը խաղալը կամ

փոքրիկ աղջկան երգելը լսելու համար։
 Օր մը այնպէս պատահեցաւ որ շու-
 նը թափառելով հեռացաւ մինակ ,
 թերեւս ուտելիք փնտռելու համար , և
 ահա առին զանիկա և տարին Արգե-
 լարան , այնպիսի տեղ մը ուր կը տար-
 ուին մոլորած շուները երբ տեսնուին
 որ կը թափառին Ամերիկեան քաղաք-
 ներուն մէջ , և կը պահուին մինչև որ տե-
 րերը կու գան և ստակ կը վճարեն զա-
 նոնք ետ առնելու համար : Մեր փոք-
 րիկ բարեկամը ի՞նչպէս մեծ վհատու-
 թիւնով առանց իր շանը կայնած կը
 կենար փողոցին մէջ : Ստակ չունէր որ
 վճարէր շանը համար . կը վախնար տուն
 երթալէ առանց ստակի կամ իր շանը :
 Մինչ Մարչիթա կը կենար ապշած
 թէ ինչ ընէր , փէթէր անուշով տղայ
 մը եկաւ աճապարանքով : Տղան աղջ-
 կան տխուր դէմքը տեսնելով հար-
 ցուց թէ ի՞նչ ունի : Արդ փէթէր իր
 գեղեցիկ մեծ մօր քով կը բնակէր ,
 բայց երկուքն ալ շատ աղքատ էին :
 Իր ստակ չահելու միակ միջոցն էր ա-
 դին անդին վազել և լուրեր ու ծրար-
 ներ տանիլ : փէթէր շատ ժամանակէ
 հետէ պէտք ունէր հիւանի գործիք-
 ներ պարունակող արկղի մը : Գա-
 նի մը շաբաթէն հազու մէճիտ մը
 շահած էր , և ատով կ'ուզէր զայն
 դնել : Երկար սեւած էր բանը , վասն
 զի երբեմն շաբաթ մը կ'անցնէր
 և ինք չէր կրնար տասնոց մը շահիլ :
 երբեմն շաբաթը քառասուն փարա կը
 շահէր . և անգամ մը երկու դահե-
 կան շահեցաւ կէս օրէ մը ետքը , ցուր-
 տին մէջ կայնած՝ պարոնի մը ձին բռնե-
 լով : Բայց ցուրտը մոռցած էր մտա-
 ծելով թէ երկու դահեկանը ի՞նչ օգ-
 նութիւն պիտի ըլլար իր գործիքները
 դնելու համար :
 փէթէր գրպանին մէջ դրած էր
 դժուարութիւնով շահած այն մէճիտը
 և կ'երթար գործիքները գնելու . և
 ահա տեսաւ աղքատ փոքրիկ աղջիկը ,
 և լսեց անոր ներդառն վրայով երբ
 իմացաւ անոր խղճալի վիճակը , առա-
 ջին մտածումը սա եղաւ . «Ինչ անոր
 շունը ետ առնելու չափ ստակ ունիմ :
 Բայց եթէ ստակս անոր համար տամ ,
 չեմ կրնար ստանալ գործիքներս .
 նաև չեմ կրնար ընել շատ բաներ ու-
 ընոք կը մտածէի ընել մեծ մայրիս
 համար : Երկար , շատ երկար ժամա-
 նակ կ'ուզէ ուրիշ ամբողջ մէճիտ մը
 շահելու համար : Ես չեմ կրնար սպա-
 սել : Պիտի երթամ զնեմ գործիք-
 ներս » : Բայց փոքրիկ աղջիկը շատ
 վշտացած և տխուր կ'երևէր , և փէթէր
 վախնալով թէ ի՞նչ պիտի գար աղջկան

գլուխը երբ տուն երթար կէս գիշե-
 րին , վերջապէս ըսաւ , «Եկուր , ես
 քու շունդ ետ պիտի առնեմ քեզի
 համար :»
 Յուրա հովին մէջ երկար ժամանակ
 պտտեղէն ետքը Սրգելարան եկան և
 հնչեցուցին դրան զանգակը : Դուռը
 բացաւ խուպոտ ձայնով մարդ մը որ հար-
 ցուց թէ ի՞նչ կ'ուզէին : Մարդը մտիկ
 ըրաւ անոնց ըսածը և յետոյ մէճիտը
 ուղեց զոր փէթէր տուաւ անմիջա-
 պէս : Յետոյ մարդը , «Կանչէ շունդ »
 ըսաւ : Երբ Մարչիթա սկսաւ երգել ,
 շունը քովը վազեց , և երեքը երջա-
 նիկ և ուրախ տուն գացին : փէթէր
 անոնց մէջ ամենէն երջանիկն էր :
 Յաջորդ առաւօտը երբ փէթէր կը
 հագնէր հանդերձները , զարմացաւ որ
 բոլորակ և կարծր բան մը կար իր
 գրպանը . ճիշդ մէճիտի մը մեծութիւն
 ունէր : Բայց իր ծախսած բոլոր ստակը
 մանրուք էր : Ի՞նչ կրնար ըլլալ այս :
 Ետտով հասկցաւ իրողութիւնը թէ
 իրօք մէճիտ մըն էր : Բայց ի՞նչպէս
 մտեր էր գրպանը : Վազեց իր մեծ մօ-
 րը , և անոր պատմեց բանն ամբողջ ,
 և անկէ հասկցաւ թէ մարդը ցուցած
 էր տղոցը վրայ , և ուստի նորէն փէ-
 թէրի գրպանը սահեցուցած էր այն
 ստակը :
 Այսպէս փէթէր ստացաւ իրեն գոր-
 ծիքները և Մարչիթա՝ իր շունը : Բայց
 բոլորը այս չէր . փէթէր և իր մեծ
 մայրը խեղճ Մարչիթան իրենց եր-
 ջանիկ տան մէջ առին իրենց հետ բնա-
 կելու համար :

 ԱՆՎԱՍ ԵՒ ՀԱՒԱՍԱՐԻՄ
 Սկովտացի պատանի մը Ամերիկա
 երաւ : Գաղթեալները փոխադրող նա-
 լին մէջ ամենէն փայլուն , և սակայն
 ամենէն առանձին ուղեւորն էր : Հա-
 զիւ տամբոյորս տարեկան կար , բա-
 րեկամ մը չունէր Ամերիկա , և իր
 քսակը միայն մէկ Անգղ . ոսկի կը
 պարունակէր : «Մէնտի» , ըսաւ ու-
 ըիշ ուղևոր մը որ յիշեալ պատանիին
 հետ բարեկամացած էր կրակոյէ ճամ-
 բայ ելլելէն ի վեր , «Ես ուզեմ որ հի-
 մա ապահով ըլլայիր մօրդ հետ Սկով-
 տիոյ մէջ :» «Ոչ» , ըսաւ տղան , «Ես մօրս
 խոստացայ իրմէ բաժնուած ատենս
 որ՝ անվախ և հաւատարիմ ըլլամ :
 Ես թէ իմ բաղա՝ թէ՛ անոր բաղ-
 դը պիտի չինեմ , և պարտիմ քայ
 ըլլալ :» «Ի՛նչ ի՞նչ կրնաս ընել , տղեկ ,
 հարցուց ձայն մը ետեւէն : «Ինչ կրնամ
 հաւատարիմ և ճամբորտութեամբ ըլլալ
 ամէն մարդու որ ինձի գործ մը կը
 յանձնէ ;» պատասխանեց տղան ան-
 միջապէս :
 Հանրածանօթ փաստարան մը որ
 յայտնած չէր լաւ քարտուղար մը ձեռք
 բերել իր գրասենեակին համար , փո-
 դոցն ի վար կը պարտէր և կը նայէր
 թէ արդեօք կրնար իրեն ուղածին

պէս տղայ մը գտնել : Ինքն ալ աչքա-
 բաց Սկովտացի մըն էր , և տեսեր էր
 թէ կրակոյէ շոգենալ նաւահանգիստ
 հասեր էր , և կը յուսար վատահելի
 քարտուղար մը գտնել իր հայրենա-
 կիցներէն : Իր աչքին զարկաւ Մէնտիի
 անվախ դէմքը : Մէնտիի ձայնին հա-
 մետ և առնական շեշտերը դպան իր
 հաւատարիմ Սկովտական սրտին :
 «Պատմէ նայիմ քու վրայովդ » , ը-
 սաւ քաղցրութիւնով :
 Տղան սկսաւ շուտով պատմել թէ
 իր մայրը այրի մնացած էր քիչ մը
 ստակով և տղով մը զոր պիտի մեծ-
 ցընէր : Աշխատած էր տղին համար որ-
 չափ ատեն որ կարող եղած էր , բայց
 երբ առողջութիւնը կորսնցուց , ըսաւ
 տղին որ Ամերիկա անցնի , անոր տա-
 լով այն քիչ մը ստակը զոր խնայու-
 թեամբ քիչ քիչ հաւաքած էր : «Գնա
 և բաղդդ շինէ ;» ըսած էր մայրը :
 «Անվախ և հաւատարիմ եղիր , և մի՛
 մոռնար մայրդ , որ ալ չկրնար աշխա-
 տիլ քեզ պահելու համար :»
 Մարդը Մէնտին իր քով առաւ գրա-
 սենեակին մէջ : «Ես քեզի առիթ պիտի
 տամ » , ըսաւ , «որ ցուցնես թէ ի՞նչ
 ունիս քու ներսդ : Այսօր գրէ մօրդ
 թէ բարեկամ մը գտած ես որ քովդ
 պիտի կայնի ցորայի անվախ և հաւա-
 տարիմ ըլլաս :»
 Մէնտի շուտով սիրելի եղաւ գրա-
 սենեակին մէջ . Դատ յանձնել ուղղ-
 ները քիչ անգամ կը մեկնէին սեն-
 եակէն առանց կենալու և խօսք մը
 խօսելու անոր հետ : Մէնտի գիշերային
 դպրոց երթալով եղաւ ճարտար քար-
 տուղար և քաջ տոմարակալ : Սրագ-
 արագ յառաջդիմութիւն ըրաւ , մինչև
 որ իր պաշտպանին վատահելի քար-
 տուղարն եղաւ : Վատարկածէն իր մօր
 պարունակին համար անոր բաժնիներ
 զրկելէն ետքը Սկովտիա գնաց և զա-
 նիկա հետը Ամերիկա բերաւ : «Դուն
 բաղդս չինեցիր » , կ'ըսէր մօրը , «և ես
 չեմ կրնար իմ յաջողութիւնս վայել-
 լել առանց քեզի :» Շիտակ էր ըսածը :
 Երբ օրհնագիտութիւն սորվելէ ետքը
 սկսաւ փաստաբանութիւն ընել դա-
 տարաններու առջև , իր անվախութիւ-
 նը ակնածանք և հաւատարմութիւնը
 վատահելի կ'ազդէին : Երբուեալ
 դատարանները կը սիրէին անոր խօս-
 ուածքը և փաստաբանական ճառերը
 լսել : Բնագործ մը կը վստահէին ա-
 նոր : Իր մայրը անոր վրայ տպաւորած
 էր իր բարձր քայարտութիւնը և ան-
 կեղծ հաւատարմութիւնը : Տղին յա-
 յողութիւնը գլխաւորապէս անոր
 հիւն էր :
 Ամերիկայի Միտիոնարաց
 Արտոնատէր
 Տնօրէն—Խմբագիր
 Ֆինանսերու Եղբու
 ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԳՈՂԻՍ
 Ի ԳՐԱՐԱՆ Ա. ՅԱՌԻ ԳՈՅՆՅԱՆ

